

Lastnosti barv

Avtor:

Prim. prof. dr. Marjan Bilban, dr. med.,
specialist medicine dela, prometa in športa
ZVD Zavod za varstvo pri delu
in UL MF Katedra za javno zdravje

Barva je lastnost predmetov.

To je prva in najpogostejša razlaga pojma »barva«. Ni pomembno, kakšno je naše znanje, še vedno govorimo o rdečem jabolku, zeleni travi, modrem nebu ...

Barva je lastnost svetlobe. Ta trditev je v popolnem nasprotju s predhodno. Vendar številni avtorji trdijo, da je »svetloba barva« in

da »brez svetlobe ni barve«. Tudi Slovenci poznamo pregovor:

»Ponoči je vsaka krava črna«.

Barva je doživetje opazovalca. Ta koncept zajema način zavestne zaznave »barve« v možganih opazovalca na podlagi izkušenj, spomina, domišljije ...

Pravilen odgovor na vprašanje

»Kaj je barva?« je seveda mešanica prejšnjih treh trditev, saj nobena od predhodnih izjav sama zase ne odraža popolnega opisa izkušnje, ki ji pravimo »barva«.

»Barva« (barvno doživetje, barvni vtis) nastane ob interakciji (vzajemnem sodelovanju) svetlobnega vira, predmeta in opazovalca. Če se kateri koli od teh treh dejavnikov spremeni, vidimo drugačno barvo.

Barva je miselna zaznava svetlobe določene sestave valovnega spektra ob določenem stanju adaptacije mrežnice.

Barva je občutek, ki ga v možganih povzroči (sproži) tista svetloba, ki vstopi v človeško oko.

Zaznava barve je rezultat naslednjega procesa: svetloba, ki jo izseva svetlobni vir ali jo odbija in/ali prepušča osvetljen predmet (spektralna sestava svetlobe se običajno spremeni pri odboju s predmeta ali prehodu skozenj), vstopi v oko in pri tem v očesu sproži spremembe in odzive, ki jih možgani »prevedejo« v zaznavo ali občutek barve.

Barvni dražljaj je tista svetloba (oz. ime zanjo), ki vstopi v oko.

Občutek barve obstaja edino v možganih opazovalca in je popolnoma subjektiven, saj različni ljudje (s t. i. normalnim barvnim vidom) v splošnem nekoliko različno občutijo barvo.

Barve in barvila je človek začel uporabljati zelo zgodaj – dokaze najdemo na različnih koncih sveta v

obliki jamskih poslikav. Ena najbolj znanih se nahaja v Franciji (Altimara), najpogosteje pa so upodabljali živali (divje in domače) ter ljudi pri lovu in različnih obredih. Za poslikavo so uporabljali tisto, kar so imeli na razpolago v okolju, barve pa so pridobivali tudi sami. Najstarejše jamske poslikave najdemo v jamah Chauvet, ki naj bi nastale okrog 30.000 let pred našim štetjem. V Brown Ridgu so najstarejše odkrite jame za pridobivanje barvil, ki so po ocenah stare okrog 40.000 let. V antični Grčiji in Egiptu so poslikave povezovali z bogovi. V klasični Grčiji se je zanimanje o fizikalni naravi barv razvilo iz 4 različnih elementov: ogenj, voda, zrak in zemlja, 4 osnovnih sestavin iz vesolja: mraz, vročina, vlažnost, suša in iz 4 razpoloženj, povezanih s telesom: rumeni žolč (jeza), črni žolč (žalost), kri (rdeča) in sluz (bela). Verjeli so, da ti sokovi opredeljujejo telesne in duševne lastnosti vsakega posameznika.

Naše življenje se tako rekoč koplje v morju svetlobe in barv. Toda čeprav se človek vsak dan srečuje s svetlobo in barvami v tisočerihi odtenkih, se pogosto znajde nekoliko v zadregi, ko naj bi jih uporabljal ali določal njihovo skladnost in nasprotnost. Pogosto se celo sploh ne zmeni zanje in mu je dovolj, da pozna obliko, težo in druge kvalitativne in kvantitativne lastnosti stvari. In vendar: ves vidni svet se človeku prikazuje le s pomočjo svetlobe in barv.

Barve so le sekundarne lastnosti teles in zgolj subjektivna reakcija naše zavesti, torej nič realnega v stvareh kot takih. V materialnem svetu naj bi bila realna in objektivna le oblika z drugimi primarnimi lastnostmi (velikost, gibanje) teles. Oblika lista rastline je neodvisna od našega gledanja in je neposredno geometrično razločljiva objektivna danost. Tudi zelena barva lista naj bi imela objektivno podlago v klorofilu, ki pošilja v naše oko svetlobne valove, ki jih občutimo kot zelene, vendar zunaj našega očesa ne obstaja, ker je nastala znotraj nas.

Vse znane fraze, ki jih uporabljamo v vsakdanjem življenju (»rdeč od jeze«, »zelen od strahu«, »pozelenel od zavisti« ...), izvirajo iz vpliva barv na naše počutje. Uporabljamo jih, čeprav pri tem velikokrat ne razmišljamo o njihovem izvoru. Barve vplivajo na naše počutje posredno. Vpliv imajo namreč na naše hormonsko ravnovesje ali neravnovesje, ki pa neposredno vpliva na naše občutke in čustva. Nekatero barve pomirjajo naše misli, druge spodbujajo naše mišljenje in posledično tudi delovanje naših možganov. Kljub temu, da barvam običajno ne pripisujemo velikega pomena, imajo, kot ugotavljamo, v kombinaciji z obliko, telesom, čustvi in vsem, kar nas obdaja, velik pomen.

RAZDELITVE BARV

Poznamo številne razdelitve barv.

a) hromatične (pestre) in ahromatične barve

K ahromatičnim barvam spadajo črna, bela in siva. Med seboj se razlikujejo samo po svetlosti, medtem ko se hromatične barve (rdeča, modra, oranžna, škrlatna, ...) med seboj razlikujejo po treh dimenzijah: barvitost ali barvni ton, svetlost in nasičenost. Svetlost je odvisna od svetlobne energije in frekvence. V dnevni svetlobi so na prvem mestu rumeno-zeleni toni, v mraku pa modro-zeleni. Če damo enako siva kvadrata na svetlo sivo in temno sivo podlago, se zdi kvadrat v temno sivem polju bolj svetel od kvadrata v svetlo sivem polju; ko podlagi odstranimo, postaneta oba kvadrata enako svetla. Enake barve

se lahko med seboj razlikujejo tudi po nasičenosti. Zelo nasičene barve označujemo z izrazi kot so: čista rdeča, zeleno zelena, ... Nasičenost je odvisna od sestavljenosti svetlobnih valov. Če je svetloba, ki pada na opazovani predmet, homogena, tedaj je doživeta barva nasičena. Če pa na opazovani predmet pada heterogena svetloba, je doživeta barva manj nasičena, v skrajnih primerih se lahko spremeni celo v ahromatične tone. Površinske barve skoraj nikoli niso povsem nasičene, saj površina do neke mere odbija tudi druge svetlobne valove. Barve planinskega cvetja so precej nasičene, zaradi česar imajo kljub svoji skromnosti precej velik emocionalni učinek na ljudi.

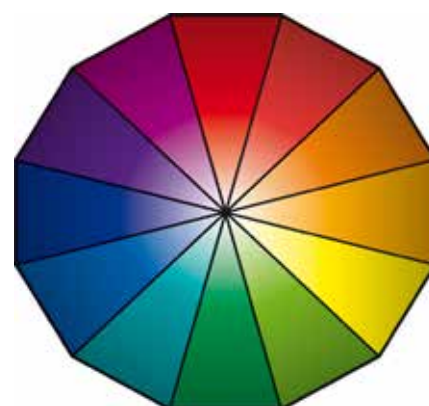
Označujemo tri temeljne vrednosti barvnih razmerij: barvni odtenek, svetlobna ali tonska vrednost in zasičenost barve. Barvni odtenek določa položaj posamezne barve na barvnem krogu. Vijolična ima temnejši barvni odtenek kot rumena barva. Svetlobna ali tonska vrednost določa položaj barvnega odtenka med belo in črno. Tako je rumena barva bližje beli, modra pa črni barvi. Barve medsebojno dobro učinkujejo, če so njihove tonske vrednosti zelo blizu ali zelo narazen. Zasičenost barve pa je relativna čistost barve. Bolj zasičene barve vsebujejo manj črne barve. Temne in puste barve navadno niso zasičene.

b) primarne, sekundarne in terciarne barve

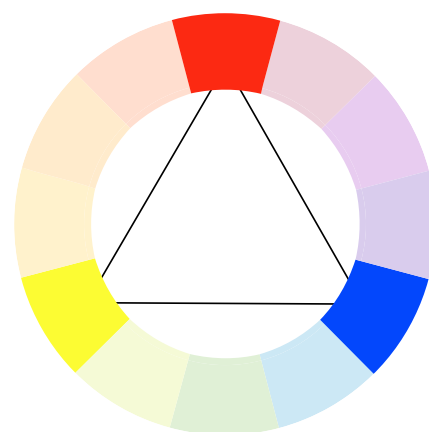
Primarne barve so tiste, ki z medsebojnim mešanjem ustvarijo vse ostale barve in njihove odtenke: rumena, rdeča in modra (osnovne barve).

Z mešanjem osnovnih barv dobimo sekundarne in terciarne barve. Sekundarne barve so oranžna (mešanje rdeče in rumene), vijolična (mešanje modre in rdeče) in zelena (mešanje modre in rumene).

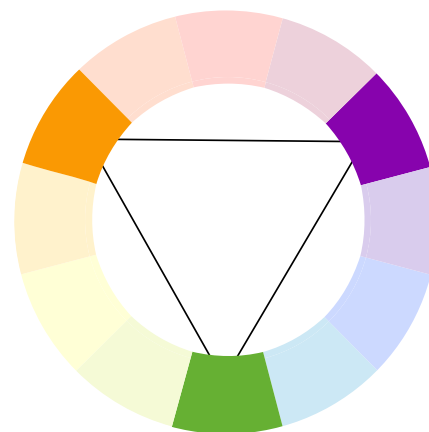
Terciarne barve dobimo z mešanjem primarnih in sekundarnih barv: rdeče-oranžna, rumeno-oranžna, rumeno-zelena, modro-zelena, modro-vijolična, rdeče-vijolična.

Barvni krog

Osnovne barve

Sekundarne barve

Terciarne barve

c) tople (trde) in hladne (mehke) barve

Tople (trde) so vse barve, ki vsebujejo rdečo (rdeče-oranžna, oranžna in rumeno-oranžna). Tople barve so prijetne in nevsiljive, vzbujajo nam občutek utehe. Tople barve (rečemo jim tudi močne barve) dominirajo nad nežnimi, lahкими barvami, saj hitreje pritegnejo našo pozornost. Izdelki v toplih barvah so bolj vidni in svetlejši, videti so tudi večji. Tople barve imajo raje ekstravertirane osebe in mlajši, dinamični, nekonzervativni ljudje. Bolje vplivajo na moške kakor na ženske. Tople barve stimulirajo apetit.

Hladne (mehke) barve izhajajo iz modre barve (rumeno-zelena, zelena in modro-zelena). Hladne barve nam vzbujajo občutek globine in udobja. So umirjene barve, ki na nas delujejo pomirjujoče. So slabše vidne kot tople barve, objekt v teh barvah je videti bolj oddaljen in manjši, na njih se je težje fokusirati. Na organizem delujejo pomirjujoče, povečujejo mentalno koncentracijo, raje jih imajo starejši, zrelejši ljudje. Zelo primerne so za ozadja, saj ne izstopajo. Na organizem delujejo pomirjujoče in znižujejo krvni tlak. Na apetit delujejo zaviralno.

d) blede in sijoče barve

Blede barve so pasteli, ki vsebujejo najmanj 65 odstotkov bele barve in imajo zabrisan ton. To so nežne barve (slonokoščena, svetlo modra, rožnata), ki jih najdemo tudi v naravi (oblaki, obsijani z jutranjo svetlobo). Te barve se pogosto uporabljajo za opremljanje bivalnih prostorov, saj na organizem delujejo pomirjujoče. Raje jih imajo starejši, vase zaprti in konzervativni ljudje.

Sijoče barve so tiste, ki vsebujejo večji del čiste barve. Najbolj sijoči so modri, rdeči, rumeni in oranžni toni. Sijoče barve privlačijo našo pozornost s svojo živahnostjo, zato so zelo primerne pri oglaševanju ali za embalažo. Sijoče barve najbolj odbijajo svetlobo in so lahko tople ali hladne barve. Opazovani objekt v sijoči barvi je videti večji in bližji. V kombinaciji s temnimi barvami naredijo lep kontrast. Bolje so vidne na nevtralnem podlagi kakor

nevtralna barva na sijoči podlagi. Sijoče barve imajo raje mladi ljudje in ekstravertirane osebnosti. Všeč so ženskam in moškim. Stimulirajo živčni sistem. Pri hrani dajejo umeten videz, razen če niso naravna barva hrane. Zelo so primerne za embalažo, saj je opazovani objekt videti večji in bližje očesu. Mladi imajo radi velike napise v močni rdeči, rumeni ali modri barvi.

e) svetle, srednje svetle in temne barve

Svetle barve so tiste, ki odbijajo najmanj 50 odstotkov svetlobe. Raje jih imajo mladi ljudje. Opazovani objekt je videti lažji, kot je v resnici. So bolj priljubljene od temnih barv. Srednje svetle barve so tiste, ki odbijajo od 25 do 50 odstotkov svetlobe. Nimajo prednosti svetlih barv in ne slabosti temnih. Temne barve so tiste, ki odbijajo manj kot 25 odstotkov svetlobe. So slabše vidne kot svetle barve. Opazovani objekt je videti manjši in težji, kot je v resnici. Absorbirajo več svetlobe in toplote kot svetle barve. Temne barve imajo raje starejši ljudje. Ustvarjajo resnobno vzdušje. Moški imajo običajno raje temne barve kot ženske.

Kaj nam predstavlja posamezna barva?

Je osnovna barva, kateri fizično povezanost pripisujeta dve temeljni življenjski substanci. Je barva krvi in ognja. Je simbol življenja, ljubezni, čustev, duše, strasti, čutnosti in moči; daje občutek toplote in gibanja. Simbolizira bojevitost, vojskovanje, je simbol vojne, revolucije in agresivnosti nasploh. Povezujemo jo z življenjsko vitalnostjo, prizadevnostjo; velja za izjemno močno barvo. V nas spodbuja agresivnost, postanemo nepotrpežljivi, preplavi nas nelagodje, obenem pa nam pomaga premagovati malodušje in negativne misli. Vzbuja občutek nemira, strast, prizadevnost, voljo do premagovanja ovir. Lahko ima tudi nasprotni učinek – predstavlja nasilje, smrt, zlo in duhovno osvoboditev. Rdeča barva kot vpadljiva barva sproža ekstreme. Gre tudi za fiziološki vpliv barve na človeka, ki ga je moč opaziti pri

pospešenem pulzu, krvnem obtoku, dihanju, zvišanju mišične napetosti, krepitvi imunskega sistema in velja tudi kot duševni stimulans.

Za rdečo barvo velja, da je z njo težko živeti, saj ima močan značaj in se zdi večinoma agresivna in pretežka. Ta barva poživlja telo in spodbuja k gibanju ter aktivnostim. Odsvetovana je v primeru nestrpnosti in nezadovoljstva. Pospesuje metabolizem, zvišuje krvni tlak in stimulira živčni sistem. Zanja velja, da poslabša bolezn, ki izbruhnjejo zaradi presežka toplote v telesu (visok krvni tlak, visoka vročina, urtikarija). Rdeča barva je primerna za prostore, ki morajo biti topli in v katerih poteka telesna dejavnost. Primerna je za opremljanje hodnikov, stopnišč, kuhinj ter igralnih sob.

Rdečo barvo imajo rade ženske in moški, je pa tudi najbolj priljubljena barva pri otrocih. Ljudje, ki imajo radi rdečo barvo, so nagnjeni k agresivnosti, so strastni in optimistični. Raje jo imajo ekstravertirane osebnosti. Rdeče barve ne marajo bojazljivi in občutljivi ljudje. Pri Slovencih zaseda šesto mesto po priljubljenosti. Asociacije, ki se nam pojavijo ob rdeči barvi, so: stop, revolucija, nevarnost, praznik, kri, ogenj, gasilci (najhitreje pritegne našo pozornost). Njeni topli odenki so: pink, koralna, terakota, škrlatna, češnjevo rdeča in ognjeno rdeča, hladni pa: rožnata, vinsko rdeča. Svetlo rdeča je dnevna, moška, spodbudna, dejavna. Temno rdeča je nočna, ženska, skrivnostna, barva osrednjega ognja človeka in zemlje. Pozitivne asociacije: sreča, agresivnost, impulzivnost, optimizem, moč, moškost, dinamizem, mobilnost, strast. Nanaša se na ljudi, ki živijo intenzivno življenje. Negativne asociacije: eksplozivnost, smrt, vojna, anarhija, hudič, kri. Fizični učinek: toplota, poveča delovanje srca in sprošča v kri adrenalin.

Ljudje, ki se oblačijo v rdeče, so energični, pa tudi impulzivni in nagle jeze. So podjetni in všeč jim je, če se stvari odvijajo hitro, ko jim tako ustreza. Želijo biti najboljši v vsem, česar se lotijo. Ker so radi v središču pozornosti, so morda malce premalo dovzetni za čustva drugih ljudi.

Maroni rdeča in opečnato rdeča izražata, da ste osebe, ki se rade zabavajo, vendar pazite, da ne postanete zamerljivi in da ne podležete občutku, da ste žrtev drugih.

MODRA

Modra je prav tako osnovna barva, ki jo povezujemo z daljavo in neskončnostjo; navezuje se tudi na morje. Predmete optično poveča, pripisujemo ji večnost, globino, hladnost, introvertiranost, modrost in resnico. Navezuje se na nedosegljivo, neskončno (sinje modra barva), globinskost in vzvišenost. Lahko jo uporabimo za povečavo stene v prostoru ali pa kot hladno barvo v barvni perspektivi. Simbolizira zanesljivost in zaupanje, modro cvetje tudi na zvestobo (spominčice). Je simbol kreposti, modrosti in duha. Je tudi simbol poduhovljenosti in vzvišenosti. Modra barva projicira zbranost, ponotranjenost, pomirja in s tem ovira rumeno barvo, saj sta si nasprotni. Fiziološko modra barva vpliva na človeka ravno nasprotno – pomirjujoče ter lagodno (pomirjanje misli, omogoča nam, da prisluhnemo sami sebi). Povezana je z grlom in ščitnico, učinkuje blažilno in pomirjujoče. Modra luč znižuje krvni tlak z umirjanjem vegetativnega živčevja. Temno modra barva prispeva k uravnavanju spanja ter blaži in umirja bolečine in blagodejno vpliva na okostje. Kadar nam primanjkuje koncentracije, nam jo ta barva pomaga dvigniti, lahko pa postanemo ob njej tudi sanjavi. Rahlo znižuje krvni tlak. Spodbuja umski nadzor, krepki jasnost misli in ustvarjalnost. Prevelika koncentracija temno modre barve lahko na naš organizem deluje depresivno.

Modra soba ustvari mirno, prostrano in sproščeno okolje. Temnejša je barva, bolj je sproščujoča, še posebej temno modra (za prostor, v katerem meditiramo). Svetlo modra barva nas navdaja z mirom.

Modra barva je v Evropi (in Sloveniji) najbolj priljubljena barva. Je hladna barva in njeni odtenki segajo od ledeno modre do črno modre: kraljevsko modra, prusko modra, pariško modra, azurno modra, jekleno modra, marin.

Asociira na morje, nebo (nebesa), sanje, srečo, zvestobo, čistost, uniformo, glasbo, pravo, poletje in neskončnost.

Radi jo imajo tako starejši kot mlajši, vendar imajo mlajši raje močno modro barvo.

Modra je najgloblja, najčistejša, najhladnejša in najbolj nesnovna med barvami. Predmetom olajša oblike, jih odpira in razdira. Zavedna misel se v modri prepušča nezavedni. Modro je neustrašno, brezbržno, z željo po čistosti nadzemskega in nesmrtnega. Modra barva pelje v osvoboditev.

Pozitivne asociacije: poduhovljenost, ženskost, konservatizem, pobožnost, pravica, racionalnost, miroljubnost, mir, zadovoljstvo, higiena.

Negativne asociacije: melanholija, temačnost, dvom.

Fizični učinek: hlad, pomiritev, počitek.

Ljudje, ki se oblačijo v svetlo modro, so ustvarjalni, dojemljivi in občutljivi. Imajo dobro razvito domišljijo in zelo praktičen odnos do življenja. Morda so v svojem odnosu do življenja preveč analitični, zato bi bilo bolje, ko bi svoje znanje uporabili za reševanje težav. Radi ukrepajo takrat, ko se jim zdi, in tako hitro, kot se jim zdi, ne marajo pa, da jih priganjajo. Potrebujejo varno in mirno okolje.

Če se oblačijo v temno modro, so inteligentni, samozavestni, njihova čustva pa so zelo globoka. Čutijo odgovornost do drugih in se radi odločajo. Potrebujejo mir in spokojnost, obkrožati jih morajo ljubezen, nežnost in naklonjenost. Glasni ljudje jih motijo. Zaradi pomanjkanja igre in sprostitve so miselno napeti.

RUMENA

Je še zadnja barva iz skupine osnovnih barv. Je najsvetlejša od vseh čistih barv. Poveže nas s soncem (zato je tudi simbol večnosti), izžareva toplino, vedrino in optimizem. Pomeni nam bližino, površnost, nizkotnost, s tem pa vsiljivost, soočenost in odpornost,

ki že lahko prehaja v zoprnost. Na drugi strani predstavlja jasnost z optimizmom in zavist. Je vsekakor kričeča barva, ki izraža strastnost, poudarjeno aktivnost in domišljavost. Rumena barva je tudi simbol za ljubosumje, zavist, napuh, sovraštvo, neslogo in izdajo. Kot barva jeseni simbolizira pešanje, starost in bližino smrti. Simbolizira pretiravanje, razdražljivost, ekstravertiranost, domišljavost in nedostopnost. Skupaj z ostalimi toplimi barvami ponazarja srečo, veselje in zadovoljstvo. Simbolizira zrelost, uporablja pa se tudi v kontekstu jeze, zavisti in ljubosumnosti. Predstavlja lahko hinavščino, nezaupanje in nezvestobo, če gre za kromatično nečisto rumeno barvo. Predstavlja tudi napetost, ki ji sledi sprostitve, tako da lahko govorimo o dveh ekstremih. Fiziološko gledano je rumena barva stimulans za oči, torej tudi za živce (nas prebudi, naredi odločne in trezne), zato ji pripisujemo lastnosti mentalnega stimulansa. Je zelo pozitivna in vedra barva. Mnogi jo povezujejo z izražanjem misli in intelektualnim delom, krepki bistroumnost, izboljšuje spomin, povečuje razsodnost, presojo in ostri um. Pomaga nam izboljšati organiziranost, povečuje dojemljivost za različne stvari ali stališča ter nam pomaga pri osvajanju novih zamisli. Če nam primanjkuje optimizma, nam ga bo rumena vrnila, prav tako tudi samozavest. Krepi živčni sistem, saj spravi v pogon motorično živčevje ter ustvarja energijo v mišicah, spodbuja limfni sistem ter čisti prebavni trakt (blagodejno vpliva na trebušno slinavko in žolčnik).

Rumena barva je vesela in spodbudna, saj je najbližja sončni svetlobi. Ni primerna v kombinaciji z rumeno lučjo, saj preveč draži živčni sistem.

Asociira: dobro voljo, sonce, odprtost, svobodnost, radovednost, jasnost; zlati odtenki asociirajo denar, bogastvo, moč, snobizem, praznik in zvestobo. Ker rumeno barvo oči hitro zaznajo, je primerna kot opozorilna barva.

Zelo radi jo imajo otroci in mladostniki.

Ljudje, ki jim je rumena barva všeč, so idealisti, intelektualci, z veliko mero domišljije, nervozni vozniki in imajo radi novosti. Ljudje, ki jim rumena barva ni všeč, so navadno kritični.

Odenki rumene barve so: limonina, zlata, žafran, peščena, gorčična.

Rumena je intenzivna, nasilna, neznosno ostra ali pa široka, najtoplejša, najbolj ekspanzivna barva, ki sili čez okvire. Je barva večnosti, povezana s skrivnostjo obnove. Barva zlata kot atribut božanstva, zemeljskega bogastva in moči.

Pozitivne asociacije: veselost, razsvetljenost, sončnost, inteligenca, akcija, mladost.

Negativne asociacije: strahopetnost, izdajalstvo.

Fizični učinek: lahkotnost.

Ljudje, ki se oblačijo v rumeno, so zanimivi in dobrovoljni, radi so dejavni in sodelujejo pri vsem, kar se dogaja. So živahni in vitalni, zlahka so kos življenjskim izzivom. Živo rumena izraža spontanost in komunikativnost. So radoživi, prizadevni in radovedni. Ker hrepenijo po še večji sreči, se v njih porajajo manjše napetosti.

ZELENA

Je barva iz skupine sekundarnih barv, ki jih dobimo z mešanjem dveh osnovnih barv. Spada med hladne barve. Predstavlja popolno umirjenost, ugaja človeku, ki je zadovoljen sam s seboj, ne dela velikih načrtov, a tudi ne obupava – je barva upanja, saj je nasprotje obupa. Je popolno nasprotje rdeče barve (nemir in aktivnost), kar poleg nasprotja v ltnovem barvnem krogu nakazuje na komplementarni kontrast. Simbolno predstavlja življenje, prebujenje, pomlad, svežino, vlažnost in hlad, vitalnost, plodnost, zadovoljstvo, mir, upanje, zdravje in toleranco, pa tudi nezrelost in mladost. Uporabljena je kot sredstvo za zniževanje krvnega tlaka, umiritev živcev, za odpravljanje nespečnosti

in velike izčrpanosti. Fiziološko vpliva na človeka z zniževanjem krvnega tlaka in razširitvijo drobnega ožilja. Telesno in čustveno dobro vpliva na srce, prinaša telesno ravnovesje in sprošča (vpliv zelene barve je zelo pomirjevalen, blaži napetosti, čustvene težave in težave, povezane s čustveno napetostjo – glavobol), uravnava kroženje krvi in spodbudno vpliva na delovanje hipofize, sprošča mišice v prsnem košu ter omogoča globlje in počasnejše dihanje. V celoti ugodno vpliva na srce in dušo. Prinaša nam telesno ravnovesje ter nas sprošča. Je dobro sredstvo za zdravljenje duševnih bolezni, določena nevrotična stanja, nespečnost ipd., lajša migrenske napade, velja za pomirjevalno in hipnotično sredstvo. Povezana je z naravo in jo tudi simbolizira.

Ker je zelena barva narave, nam je posledično ob njej udobno, počutimo se lenobno in sproščeno ter nas navdaja z občutkom miru in prostranosti (npr. šolske barve). Pomirjajo nas samo nežni in čisti odenki.

Asociira na: lovce, počitnice, gozd, mehko, svežino.

Bolj je všeč starejšim ljudem, mlajši imajo radi živo zelene barve.

Ljudje, ki jim je všeč zelena barva, so navadno uravnotežene osebnosti, dobri delavci in državljani, lojalni prijatelji in moralisti. Bolj je všeč odraslim kot otrokom.

Odenki zelene barve: v modri podskupini: porcelanasta, jabolčna zelena, opalno zelena, v rumeni podskupini: limetina, travnato zelena, olivno zelena.

Zelena je barva rastlinskega kraljestva. Srednja vrednost in posrednica med vročim in mrazim, zgornjim in spodnjim. Pomirja, osvežuje in je človeška. Je barva vode. Je barva večne mladosti. Barva brez veselja, žalosti, strasti.

Pozitivne asociacije: narava, rodnost, življenje, upanje, blagostanje, stabilnost, varnost (večina držav ima zelene bankovce).

Negativne asociacije: razpadanje, plesen, sovražnik, ljubosumje.

Fizični učinek: utišanje in umirjanje.

Ljudje, ki se oblačijo v zeleno, so previdni in drugim ne zaupajo zlahka. Opazujejo življenje, vendar se ne želijo vanj zaplesti bolj, kot je treba. Mirno življenje jim najbolj ustreza. Prijazni so, radi imajo ljudi in z veseljem priskočijo na pomoč. Ljudje, ki se oblačijo v modro-zeleno, potrebujejo mirno okolje, radi bi se otresli napetosti in se izognili sporom ter nesporazumom. Na vso moč se trudijo, da bi s preudarnim ravnanjem obdržali nadzor nad stvarmi in težavami. Zelo so tankočutni in opazijo tudi najmanjše podrobnosti.

VIJOLIČNA

Je hladna, mehka barva. V naravi jo najdemo bolj redko, zato ji rečemo tudi umetna barva. Ta barva deluje moteče le v družbi, ki je manipulativno kapitalistično usmerjena, saj je barva prekrivanja ter maskiranja in namenjena družbenim posebnostem. Gre za združitev dveh primarnih barv – modre in rdeče. Posebja zastrt nemir in zavzeto notranjo dejavnost. Sorodna je temni barvi, ki predstavlja žalost, potrtnost, kesanje, je barva pokore, navdaja z občutkom preprostosti in skromnosti, simbolizira trpljenje in potrtnost, pa tudi hrepenenje in vzdihovanje za nedosegljivimi onstranskimi cilji. Je melanholična barva, barva depresije, potrtnosti in je po doživljanju podobna črni. Simbolizira zmernost in obvladovanje, je simbol žrtvovanja, poslušnosti in pokornosti. Včasih simbolizira tudi žalost in otožnost, potrtnost, kes in upanje. Njena simbolna vrednost se kaže v dvoumnosti, nepredmetnosti in negotovosti ter ima nedvoumno večinoma negativen predznak. Bila je tudi barva feminističnega gibanja – kot izraz enakopravnosti. Fiziološko vpliva okrepevalno na srce in pljuča ter zvišuje organsko odpornost. Vpliva na možgane in živčevje, saj učinkuje očiščujoče in razkužilno, pomirja in blaži vročinske izpuščaje ali opekline ter uravnoveša prebavo. Pomaga pri zdravljenju duševnih bolnikov, preganja strahove in predstavlja umetniške duše. Vijolična barva nam daje zavetje ter nas varuje, medtem ko nas spodbuja

ter motivira k delovanju. Vzpostavlja ravnotežje ter ustvarja okolje, podobno kot zelena barva. Tesno je povezana z ustvarjalnostjo in številni skladatelji in slikarji so obkroženi z njo med ustvarjanjem. Ustvarja vtis razkošja in skrivnostnosti.

Močna vijolična je bolj pri srcu mladim ljudem, vendar le, kadar je moderna. Starejši imajo raje barvo lilije in slezenasto barvo. Na večino ljudi deluje pomirjujoče.

Asociacije za vijolično barvo: magičnost, maska, skrb, mističnost, narkotičnost, prepoved, intima. Asociira tudi na cvetlice, kozmetiko, moč in oblast. Njen značaj je otožen, oddaljen, aristokratski. Ljudje, ki jim je všeč vijolična, so navadno temperamentni, umetniško nadarjeni, introvertirani, kreativni. Bolj je priljubljena pri ženskah.

Odenki vijolične: lila, slezenasta, škrlatna.

Ljudje, ki se oblačijo v vijolično, so občutljivi in polni sočutja, zato se jim drugi zlahka vsilijo. Pazljivo izbirajo prijatelje, ki naj bodo enako občutljivi kot oni. Če želijo biti srečni, se posvečajo tistim dejavnostim, pri katerih čutijo, da so zaželeni in potrebni.

ROŽNATA

Rožnata barva spodbuja občutek varnosti, ljubezni, topline in ugodja. Na nas vpliva blagodejno ter preganja osamljenost, potrnost, ranljivost in pretirano občutljivost. Povezujemo jo z ljubeznijo (rdečo pa s spolnostjo).

Ta barva naj bi izražala ženskost in ljubezen. Zdravilni učinek te barve je odvisen od tona: blede rožnate ali rdečkasti toni so značilni za občutljive značaje, tisti, ki imajo zelo radi dom in družino, pa se najbolj odzivajo na rožnate tone vrtnic. Rožnata barva je najbolj primerna za spalnico, saj pomaga razviti ljubezen do sebe.

Ljudje, ki se oblačijo v rožnato, so nežni in ljubeči, zato so razumevajoči in sočustvujejo z drugimi ljudmi. Morda so premalo odločni in pokažejo šibkost, brž ko izgubijo nadzor nad srčnimi zadevami. Potrebujemo precejšnjo oporo drugih in se včasih vedejo otročje. Naučiti se morajo sprejemati ljudi okrog sebe.

ORANŽNA

Je zadnja barva iz skupine sekundarnih barv. Je topla barva in ugodno vpliva na človekovo počutje. V nasprotju z vijolično je oranžna barva

ekstravertirana ter daje občutek cenjenosti, saj je mnogokrat produkt potrošniške družbe. Simbolizira veselje, zrelost, rast, z njo pa povezujejo tudi vsiljivost, ovađuštvo in ekstravertiranost. Osvobaja in sprošča čustva ter odpravlja samopomilovanje in pomanjkanje samospoštovanja. Spodbudno deluje na možgane. Pozitivne lastnosti te barve so vzbujanje zadovoljstva, družabnosti, prijaznosti in veselja. Dobro deluje ob ostalih toplih barvah, kot sta rdeča in rumena. Velja za zelo veselo, nas osvobaja, sprošča čustva, odpravlja nepripravljenost oproščanja, samopomilovanje, pomanjkanje samospoštovanja, vrne vero v življenje. Če smo potrti, oranžna barva pomaga pregnati negativne občutke in vliva pogum. Če smo živčno izčrpani, nam pomagata odenka oranžne – breskev ter marelica. Njen fiziološki vpliv se kaže v spodbujanju delovanja srca, krepitvi pljuč ter ustvarjanju občutka prijetnosti. Lahko nas utruja, vendar nas lahko spravi tudi v dobro voljo, saj velja za emotivni – čustveni stimulans. Spodbudno deluje na spolne organe in prebavni sistem – okrepi delovanje vranice, trebušne slinavke in povečuje odpornost telesa. Oranžna barva je vesela barva, ki združuje telesno mamljivost rdeče in umsko privlačnost rumene. Še posebej je pri srcu ljudem, ki živijo tesno povezani z zemljo. Ta barva privlači plesalce, saj je za njih značilen sproščen odnos do telesa. Zanj je značilna ustvarjalnost. Primerna je za jedilnice in prostore, v katerih obedujemo, saj blagodejno vpliva na prehranjevalni sistem (sveče gorijo v oranžnih tonih in nas navdajajo z občutkom toplote, varnosti in udobja).

Asociira na jesen, mladost in sončne žarke.

Bolj všeč je mladim ljudem in ženskam.

Osebe, katerim je všeč, so navadno družabne, priljudne in dobre. Tisti ljudje, ki jim ni všeč, so navadno hladni in resni.

Odenki oranžne so: mandarinasto

oranžna, ognjeno oranžna, lahko je tudi tako temna, da je skoraj rjava. Simbolizira ravnotežje med duhom in libidom. Ko se ravnotežje poruši, je to lahko barva zmernosti in ljubezni ali pa razuzdanosti.

Pozitivne asociacije: komunikacija, ženitev (kombinacije rdeče in rumene), organsko, ambicija, vedrost, ekspanzivnost, bogastvo, radodarnost, sprejemljivost.

Negativne asociacije: zlovoljnost.

Fizični učinek: toplota, počutje ob ognju, kaminu ali pečici.

Ljudje, ki se oblačijo v oranžno, so tekmovalnega duha, dejavni in nepotrpežljivi. So tudi samostojni, dobri organizatorji in ustrezno motivirani. Oranžna barva odseva praktičnost in ustvarjalnost, zato imajo ti ljudje veliko energije in so včasih polni nemira. Odlikuje jih močna volja, nagnjeni so k delu in radi tekmujejo. Hitro se razburijo in pogosto gospodujejo drugim.

RJAVA

Rjava barva je topla barva. Ni preveč cenjena, saj jo v naravi najdemo povsod. Simbolizira zemljo, materialno realnost in materinstvo. Je zemeljska barva, zato se nanaša na konkretnost, stabilnost, trdnost ter praktičnost. Za modernega človeka pomeni zdravje in je med vsemi barvami najmanj erotična. Je konkretna, otipljiva, stabilna, trda in robata, torej popolnoma neposredna. Je del vsakdanjega življenja. V simbolnem pomenu je barva požrešnosti, lenobe, krivde in zla, vzbuja nam tudi ugodje in občutek varnosti, ker se navezuje na domačnost. Poleg sive barve ji pripisujejo lastnosti, kot so dolgočasnost, povprečnost in brezbriznost. Doživljamo jo kot pomirjujočo in prijetno barvo, saj smo je vajeni.

Ker je to barva zemlje, se, če smo obkroženi z rjavim pohištvom, počutimo varne pred zunanjim svetom. V dom vnese trdnost in priporočljivo jo je uporabiti v primeru negotovosti. Najbolje je uporabiti nevtralne tone: svetlo rjava, toplo rožnato bež, ilovnato rumena, barva žgane gline ali rjasto rjava. Vse te barve učinkujejo toplo in ustvarjajo hranljivo okolje.

Asociira na toploto, domačnost,

zemljo, mater, dolgočasnost.

Bolj všeč je starejšim ljudem, mladim le takrat, kadar je moderna.

Ljudje, ki imajo radi rjava, so navadno konservativni, bistrourni, trmasti in skrbni. Ljudje, ki je ne marajo, so navadno nepotrpežljivi.

Odentki rjave barve: bež, kavno rjava, čokoladno rjava, jelenja, bakrena.

Rjava je barva ilovice in prsti. Spominja na odpadlo listje, jesen in žalost. Je simbol ponižnosti in revščine.

Pozitivne asociacije: organskost, trdnost, moškost, zemeljskost, kompaktnost, zdravje, korist.

Negativne asociacije: vulgarnost, neplodnost, uboštvo.

Fizični učinki: svetli odtenki vzbujajo občutja zdravja in dobrega počutja.

Ljudje, ki se oblačijo v rjava, so poštene in stvarni, radi živijo urejeno in so v oporo drugim. Ljubijo vse, kar življenje sladkega ponuja, so čuteči, cenijo izbrano hrano, pijačo in družbo. Morda poskušajo v sebi potlačiti čustva ali kakšno skrivnost, zato se zapirajo v lupino in se bojijo zunanjega sveta. Rjava oblačila vlivajo občutek varnosti. Želijo si čustvene varnosti in tega, da bi jih zunanji svet sprejel. Spoznati morajo svojo pravo vrednost in se otestiti predsodkov.

BELA

Je nekromatična barva, kar pomeni, da jo teoretiki poleg črne označujejo za nebarvno, torej barvo brez pigmenta. Bela barva naj bi predstavljala čistost (sneg), v simbolnem pomenu božanstvo, vstajenje, popolnost, dobroto, pozitivnost ter idealnost. Je simbol miru, tišine in počitka, barva miroljubnosti in vdaje, nevtralnosti in neopredeljenosti. Simbolizira tudi nedolžnost in čistost, eleganco, pozitivnost in idealnost. Je tudi simbol vere in božanskosti, uporabljali so jo pri religioznih upodobitvah. V primerjavi s črno gre za lahkotnost, nežnost, milino, neomadeževanost, enakopravnost in ženskost, zato jo nekako simboliziramo z ženskostjo. Nudi nam zavetje in umsko čiščenje. Zaradi njene nebarvnosti ji lahko pripisujemo pasivnost, nemoč in neizraznost. Na telo deluje očiščevalno, saj preganja čustveno razburjenost in obup. Če pretiravamo

z belo barvo, lahko deluje tudi hladno in vsiljuje občutek osamljenosti, saj nas ločuje od drugih ljudi.

Bela barva izraža čistost, vendar se v njej skriva osama. Tako je čisto bel prostor enako grozljiv kot črn. Zanj tudi velja, da spodbuja k sodelovanju. Za ljudi, ki jih privlači bela, je značilno, da iščejo notranje čiščenje, radi bi raziskali svoja čustva in misli. Bolje je uporabiti rahlo obarvano belo, saj naredi prostor tople, ne da bi izgubil svežino. Osebe, ki imajo rade to barvo, so navadno svobodomiseln, pedantne, natančne in previdne. Priljubljena je predvsem pri otrocih. Po priljubljenosti je v Sloveniji zasedla peto mesto.

Ob beli barvi se porodijo naslednje asociacije: sneg, angel, mraz, čistoča.

Bela je absolutna, pomeni odsotnost in vrhunec barv. Je barva vrnitve, simbol sveta in absolutna tišina. Bela je barva čistosti.

Pozitivne asociacije: čistost, osvežitev, popolnost, neskončna svoboda, resnica.

Negativne asociacije: praznina, absolutna tišina, prazen.

Ljudje, ki se oblačijo v belo, so individualisti, samotarji, morda so celo osamljeni. Težijo za preprostim življenjem, brez zunanjih pritiskov. Ta barva išče potrditev – verjetno so sredi prehodnega obdobja in se nove zamisli še niso povsem oblikovale. Bodite odprti ter komunikativni, kajti pri beli barvi so odprte čisto vse možnosti.

ČRNA

Je barva, ki simbolizira smrt, praznino, žalost, žalovanje in konec. Fizikalno pomeni temo, fiziološko počitek, psihološko pa žalost, potrtnost in tudi smrt. Gre za odsotnost svetlobe,

zato simbolizira noč, temo ipd.

Predstavlja zmedeno duševno življenje, odsotnost svetlobe.

Povezujejo jo z umazanijo, brutalnostjo, grožnjo in močjo.

Fiziološko vpliva tako, da spodbuja počitek, psihološko žalost in potlačenost. Lahko ima

moč in skrivnostnost, lahko pa postane tudi dinamična. Mnogi jo povezujejo z negativnim ter žalovanjem. Črna oblačila navadno nosijo ljudje, ki se simbolično oddaljujejo od okolice,

saj dajejo vtis nedostopnosti in individualnosti.

Zajema vse, kar je mogoče in izvedljivo. Če jo uporabimo pametno, je vir navdiha in učinkovito poudarja lastnosti sosednjih barv. Kljub tem lastnostim je z njo težko živeti. Ljudje, ki imajo v stanovanju veliko črne, se pogosto počutijo odtujene. Črna barva velikokrat prekriva naša prava čustva in ljudje ne vedo, kako bi se jim približali.

Po priljubljenosti je v Sloveniji na četrtem mestu.

Črna barva asociirana : smrt, pogreb, žalost, noč, luknjo, frak, hudiča.

Nianse črne: močno črna, sivo-črna, modro-črna.

Črna je nasprotna beli in njej enaka v absolutni vrednosti. Izraža pasivnost, stanje izpolnjene in nespremenljive smrti. Črna je barva obsodbe, odpovedi in ničevosti sveta. Črna je barva prasnovi, vidik teme, zla, tesnobe in nezavednosti. Daje občutek teže.

Pozitivne asociacije: neprodornost, razlikovanje, eleganca, temnost.

Negativne asociacije: smrt, bolezen, obup, zanikanje, notranja tišina, zlo, greh.

Ljudje, ki se oblačijo v črno, imajo močno voljo, trdna stališča in neomajno disciplino. Morda so za spoznanje preveč togi in preveč samostojni. Pazite, da to ni le obramba. Morda jim v resnici primanjkuje samozavesti in ne verjamejo, da so lahko kos življenju. Morda morajo še malce dozoreti in črno barvo izkoriščajo za to, da se pod njo skrivajo, medtem ko še odkrivajo svoje prave poteze. Črna pomeni zanikanje – tisti, ki se vselej oblačijo v črno, iz trmoglavega protesta zanikajo vse po vrsti. Če se v črno oblečejo le ob posebnih priložnostih, pokažejo, da se imajo v oblasti in da želijo na druge narediti vtis s svojo avtoriteto.

SIVA

Je barva, ki ima lastnosti indiferentnosti, je neodvisna in samostojna barva. Je nekakšno nevtralnno področje med črno in belo (med svetlim in temnim), med skrajnim nemirom in popolnim mirom. Je najmanj izrazita med vsemi barvami. Ni ne topla, ne hladna, pomeni motno jakost. Pomen barve

je nedoločljivost, nepomembnost, nedotakljivost, brezčutnost in neopredeljenost. Človeka siva barva otopi, poleni (slabo vpliva na človekovo delavnost), povezujemo jo s starostjo, staromodnostjo in z vsemi lastnostmi, ki ustrezajo starejšim osebam, ki naj bi bili povezani s to barvo. Lahko deluje kot ščit in ima pogosto slab prizvok. Povezujejo jo z dolgočasnostjo. Simbolizira starost, je barva umazanije in prahu, barva konformizma in neopredeljenosti. Všeč je ljudem, ki prikrivajo lastno identiteto ali so zelo zadržani. Bolj je všeč moškimi, otroci do desetega leta jo večinoma zavračajo. Nekoč je bila to barva revežev, je pa tudi barva vojaških uniform. V zadnjih letih je siva barva pridobila status elegancje. Zanj je značilno izogibanje obveznostim, saj ni ne črna ne bela. Tako zanika naš značaj in individualnost. Ljudje, ki se oblačijo v to barvo, postanejo zelo samokritični in vse počnejo sami.

Siva barva ima slabšalni prizvok: sivi oblaki, siva megla, siv dim. Je tudi barva izmikavanja in izogibanja obveznostim.

Asociacije za sivo barvo: teorija, sence, skrb, smrt, megla.

Odenki sive so: perl, srebrna, ogljena.

Siva je barva pepela in megle, barva polžalosti, otožnosti in dolgočasje.

Pozitivne asociacije: avtonomija, nevtralnost.

Negativne asociacije: neodločnost, strah, monotonija, depresija, starost.

Fizični učinek: hlad, umazanost.

Ljudje, ki se oblačijo v sivo, so precejšnji individualisti. Marsikdo bo dobil občutek, da so sami sebi dovolj, saj se izvrstno obvladajo in se najraje ne zapletajo z drugimi. Radi so sami, ločeni od drugih, zato lahko postanejo osamljeni. Morda so pasivni, ker se počutijo napeti in preobremenjeni. Potrebujejo počitek, sprostitve, otresti se morajo vsakdanje napetosti.

Ti ljudje radi izrekajo sodbe in so lahko prav pronicljivi kritiki. [30](#)

LITERATURA

- Vitrih I. Učenci in barve. Diplomsko delo. UMB, PF Oddelek za likovno umetnost, Maribor, 2009
- Ditmajer M. Vpliv barv v grafičnem oblikovanju. UMB Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko. Diplomsko delo, Maribor 2011
- Itten J. Umetnost barv: študijska izdaja. Reichmann, Jesenice 1999
- Trstenjak A. Psihologija barv. Inštitut Antona Trstenjaka, Ljubljana 1996
- Chiazzari S. Barve. Slovenska knjiga, Ljubljana 2000
- Stepančič N. Barve in njihov vpliv na zaznavanje izdelka. Diplomsko delo. UMB Ekonomsko poslovna fakulteta, Maribor 2005
- Pečjak V. Psihologija spoznavanja. DZS, Ljubljana 1975
- Parker RC. Grafično oblikovanje. Pasadena, Ljubljana 1997
- Whelan BM. Barvna harmonija. Softproject, Ljubljana 1995
- Danger EP. The colour handbook. Hants: Gower Technical Press LTD, 1987
- Anon Helios barve (internetni vir)
- Spletna stran nina.kolar: Pomen barv v človekovem življenju (internetni vir)
- Kovačev, A. N. Simbolične implikacije barv in njihov položaj na dimenziji ugajanja. *Anthropos*, 1994; 26 (4-6), 105-127.
- Kovačev, A. N. Govorica barv. Ljubljana: Prešernova družba, Vrba 1997
- Golob, V., Golob, D. Teorija barvne metrike. V *Interdisciplinarnost barve. I. del V znanosti, DKS. 2001 Maribor 199-230*
- Sušnik J. Ergonomska fiziologija, Didakta Radovljica, 1992
- Kovačev A.N. Govorica barv. Prešernova družba, Vrba 1997
- Musek J. Simboli, kultura, ljudje, Znanstveni inštitut filozofske fakultete, Ljubljana 1990
- Kumar M. Tehnologija grafičnih procesov. Center RS za poklicno izobraževanje, Ljubljana 2008
- Barle N in sod. Interdisciplinarnost barv II. del V aplikaciji. Društvo koloristov Slovenije, Maribor 2003
- Božič D in sod. Interdisciplinarnost barv I. del V znanosti. Društvo koloristov Slovenije, Maribor 2001
- Božič D. Ergooftalmologija, Grafiti studio Maribor, 1996
- Bradač D. Psihološki pomen barv. Seminarska naloga Ekonomska šola Novo mesto, 2003
- Bizjak G. Razsvetljava. Koselj V (ur.) Priročnik za varno in zdravo delo.
- Tehniška založba Slovenije, Ljubljana 2002
- Ogrinc E. Delovno okolje Razsvetljava, UL FFKT, Oddelek za tehniško varnost, Ljubljana 2000.

Spodaj: Prikaz pozitivnih asociacij, negativnih asociacij in fizičnih učinkov za barve

	Pozitivne asociacije	Negativne asociacije	Fizični učinek
RDEČA	sreča, agresivnost, impulzivnost, optimizem, moč, moškost, strast ...	eksplozivnost, smrt, vojna, kri, hudič, anarhija ...	toplota, poveča delovanje srca, v kri sprošča adrenalin ...
ORANŽNA	komunikacija, ženitev, ambicije, vedrost, bogastvo ...	zlovoljnost ...	toplota, počutje ob ognju ali kaminu ...
RUMENA	veselost, razsvetljenost, sončnost, inteligenca, mladost	strahopetnost, izdajalstvo ...	lahkotnost ...
ZELENA	narava, rodnost, življenje, upanje, stabilnost, varnost ...	razpadanje, plesen, sovražnik, ljubosumje ...	utišanje in umiranje ...
MODRA	poduhovljenost, ženskost, konservativnost, pobožnost, pravica, racionalnost	melanholijska, temačnost, dvom ...	hlad, pomiritev, počitek ...
ŠKRLATNA	kraljevskost, lojalnost, moč, resnica, religija	pohlep, dekadencija, pokora, žalost, skrivnostnost ...	fantaziranje ...
RJAVA	organskost, zemljskost, trdnost, zdravje, korist, kompaktnost	vulgarnost, neplodnost, ubožstvo	svetli odtenki vzbujajo občutja zdravja in dobrega počutja
ČRNA	neprodornost, razlikovanje, eleganca, temnost	smrt, bolezen, obup, zanikanje, notranja tišina, zlo, greh ...	
BELA	čistost, osvežitev, popolnost, resnica, neskončna svetloba ...	praznina, absolutna tišina, prazen ...	
SIVA	avtonomija, nevtralnost ...	neodločnost, strah, monotonija, depresija, starost ...	hlad, umazanost ...